

ZNAČILNA PRESEDNIKOVA KONFERENCA S ČASNIKARJI.

PRIPOROČIL JIM JE, DA NAJ "PRITEGNEJO ZAVORE".

Senator Stanley iz Kentucky je priporočil obdela v senatu.

Washington, D. C. (Fed. Press.) Prvikrat v zgodovini Združenih držav se je zgodilo, da je bil predsednik tako neokreten, da je pred njim zbranim časnikarjem priporočil, da naj ne dajo prostora za kritiko o javnih aktivih članov njegovega kabineta. To se je zgodilo prejšnji petek pri regularnem časnikarskem intervjuju, ko predsednik osebno stopi pred časnikarje in odgovarja na njih vprašanja. Predsednik Harding je odklonil razgovor o raznih pritožbah proti justičnemu tajniku Daughertyju, ki so bile izrečene v senatu in drugje, ampak nenkrat je ognjevit apeliral za pomoč proti "političnim očrninam", ki izrabljajo svoje oficijelne pozicije "v svojo korist in da obrekujejo zveste javne služabnike".

Predsednik Harding je rekel časnikarjem, da bodo izvršili nekaj koristnega za javnost, ako "pritegnejo zavoro". Dostavil je, da napadi na Daughertyja in druge kabinetsne uradnike "pripomorejo k nepokoju v deželi", dalje, da washingtonski časnikarji delajo neupametno, ako oglašajo "informacije od ljudi, ki nič ne znajo, ne mislijo in ne skrbijo".

Po izjavi starih časnikarjev v Washingtonu se je prvič zgodilo, da je predsednik porabil svojo oficijelno pozicijo, da poizkusi utihiniti časnikarje o stvareh, ki se nanašajo na javnost. Nekateri časnikarji so odprto izrazili svoje razočaranje in presenečenje. Senator Stanley iz Kentucky, ki je preje moral o Daughertyjevi aferi, je prišel tudi govoriti. "Kdo so 'politični očrnuhi', ki napadajo justičnega tajnika?" je vprašal Stanley. "Dva sta člana kongresa, ki sta nosila vojaško uniformo, drugi so znani senatorji, zastopajoči suvereno državo. Ali bo predsednik, ki ne najde v svojem obupu nikogar, da izreče besedo v obrambo mr. Daughertyja, še obmetaval senatorje s črnimi, ki kritizirajo nisko delo pomilošnega metarja, ki dela kupčije, kot je bil zadnjič obtožen, da prevzame najvišjega uradnika Združenih držav zaradi tega, da možje lahko pokvarjajo žene v mirnem času (se nanaša na pomiloščenje milijonarja Myersa in nekega 15-letnega dekleta) in da oplenjujejo zakladnice v vojnem času, in če se kdo drzne grajati te nevedne in neizgovorljive pregreške, je malo pridnež in očrnuh".

"Predsednik pravi, da je časopisni treba pritegniti zavoro," je nadaljeval Stanley. "Jaz povem predsedniku, da to ni Avstrija, to ni Prusija, to je svobodna Amerika. Ako se pritegnejo zavoro, tedaj je bližnja reč torba. In ta izjava je grožnja za tisk. Dokler je prvi ustavni amandment nedotaknjen, ne smejo predsednik, kongres, senatorji ali sodniki uklepati ali odpravljati svobodo tiska v Združenih državah, in tu sta pamet in pogum, da jo branita in ohranita".

ZOPET SEMIJONOV.

New York, N. Y. — Tožba, katero je vložila Youretova Trading kompanija proti Gregor Semijonovu, da dobi svoje blago v vrednosti \$475.000, katerega so ji ukradli Semijonovi banditje, je bila premeščena s državnega sodišča na zvezno distriktno sodišče. Med tem se pa nadaljuje s preiskavo proti Semijonovu pri bankrotnem postopanju Youretove Trading kompanije.

Premirje na Kitajskem. Peking, 10. jun. — Rebelni mandžurski vodja Čangsolin je sprejel premirne pogoje generala Vupejfuja in baje obljubil, da bo sodeloval pri delu za redjenje in reorganiziranje razcepljene Kitajske.

BORAH JE ODLOČIL PREISKAVO PROFITARSTVA S PREMOMOM.

Washington, D. C. — Senator Borah je zadnji teden zagrozil s kongresno preiskavo premožnega trga. Pritožbe trgovcev s premožnim na drobno, da je Hoover omogočil podražanje premoga za \$1.50 pri toni pri rovi, so razburile Boraha. Zadnjo soboto je pa prišla vest, da je Hoover obljubil Borahu, da bo na svojih bodočih konferencah z operatorji akual preprečiti profitarstvo in Borah je sklenil počakati s predlogom za preiskavo. O kakšni akciji administracije za končanje rudarske stavke ni bilo govora.

OPERATORJI NISO DOLGO VLEKLI STAVKARJEV.

"Povečana produkcija" v rovi Berwind-Whitejeve družbe se lahko še bolj poveča.

LASTNIKI ROVOV PREVAŽAJO ŠKRILOVINO.

Cresson, Pa. — (Feder. Press.) — Lokalni časopisi poročajo že nekaj dni pod debelimi naslovi, da produkcija v rovi Berwind-Whitejeve kompanije raste. Glasilo rudarjev "Penn-Central News" se strinja s temi poročili, pojasnjuje pa, da se stavkujoči rudarji smejejo "produkciji", ki ga vlačijo železniški vozovi iz Windberja.

List piše: "Zadnjih par dni so rudarji opazili naložene vagona, ki drve po glavni progi Pennsylvanske železnice. Vsak dan je bilo več vozov in odhajali so redno. Stavkarji se niso zmenili za prvo karo, ki je šla mimo, ko se je pa druga počasi pomikala po stranem tiru do glavne proge, se je neki stavekar približal in pogledal, kaj je v kari.

Gledal je in gledal, nato si je zmencal oči in zopet pogledal. Dolgo časa je strel v črno stvar v kari. Usta so se mu raztegnila v smehljaju. Potem se je zamejal in smejal se je toliko časa, da se je prijel za trebuh. Drugi rudarji, ki so stali v bližini, so bili radovedni, kaj je tako smešnega. Stopili so k voz in pogledali — in se pričeli smejati. Medtem je kara odšla in prišla je druga, tretja, četrta in tako dalje. Rudarji so gledali po vrsti v vagona in se držali za rebra in tančino. Vozovi so bili napolnjeni s takozvanim "bonijem", škrlatino, s katero je tukaj pomešana premožna žila in katero izbirajo iz premoga in mečejo na kupe blizu rovo.

Novica se je hitro razširila in danes se ves Windber smeje "povečani produkciji", o kateri operatorski listi pišejo s kričnimi naslovi.

Da, da! Berwind-White povečuje produkcijo — z nakladanjem škrlatine, ki leži že leta v kupih poleg premožnikov. Škrlatino nakladajo in nekeje jo izkladajo."

RUSKO-AMERIŠKA INDUSTRIJALNA KORPORACIJA JE PREJELA POSLOVNIČE.

New York, N. Y. (Fed. Press.) — Sidney Hillman, predsednik Rusko-ameriške industrijske korporacije, ki se je ustanovila pod pokroviteljstvom krojaške organizacije Amalgamated Clothing Workers of America, naznanja, da je korporacija dobila poslovničje v Wilmingtonu, Delaware. Korporacija bo obratovala delavnice v Petrogradu in Moskvi. Hillman naznanja, da tudi delavci podpisujejo delnice po deset dolarjev.

VIRAR V NEW YORKU.

Sodiijo, da je 50 ljudi ubitih.

New York, N. Y. — O 28 osebah je znano, da so izgubile svojo življenja večerj med silnim deževnim in vetrovnim tornadom, ki je divjal večerj nad newyorškim mestom. Sodiijo, da je število vseh žrtv doseglo 50. Na stotine pa je ranjenih in škoda na posoljih znaša milijone dolarjev.

ZADNJE SREDSTVO TEKSTILNIH BARONOV SE NI OBNESLO.

UPALI SO, DA SE DELAVCI PO DAJO. AKO JIH Z DRUŽINAMI VRED SPODE IZ HIŠ.

Toda brutalna metoda je doslej ponesrečila! Kaj prinese bodočnost?

New York, N. Y. — Stavka tekstilnih delavcev traja že dvajset tednov, toda vrste stavkarjev so trdne, kar pokazuje dokodki v dolini Pawtucet v Rhode Islandu, ki je zibel tekstilne industrije v Ameriki.

Tekstilni baroni so videli, da se stavkarji ne podajo in zatekli so se k brutalnim sredstvom, da tako prisilijo stavkujoče delavce na predajo. Hoteli so postaviti stavkarje in kompanijskih hiš z njih družinami vred na cesto. To umazano početje je ustavil sodnik Tanner, ki je povedal B. B. & Knight kompaniji, lastnici hiš, postaviti goste na cesto, ker ne morejo plačati stanarine, ali zaradi drugih vzrokov.

V Pontiacu so že pričeli konstatlerji pod varstvom deputijskih šerifov in državne milice postavljati stavkujoče delavce z njihovimi družinami na cesto. Ali sodnik Tanner je povabil uradnike omenjene kompanije na sodišče, da jih zasliši v zadevi sodnijske prepovedi, za katero so prosili stavkujoči delavci. Obravnava se vrši 12. junija.

To je prvi slučaj, da so se stavkarji v Rhode Islandu obrnili za pomoč na sodišče. Ljudstvo je silno radovedno, kako konča postopanje za sodnijsko prepoved in napetostjo pričakuje obravnava.

Prizadeh je direktno okoli s sem tisoč delavskih družin. Delavci se bojujejo proti 20-odstotnemu znižanju mezde in podaljšanju delavnika. Russel Palmer, tajnik organizacije tekstilnih delavcev, meni, da je to nova podjetniška poteza, ki ima namen prisiliti stavkarje, da se podajo. Ako bo postopanje na sodišču končalo proti stavkarjem, tedaj bo organizacija nastanila stavkarje v šotorih, pravi Palmer. Delavci drugih strok spoznavajo položaj, v katerem se nahajajo tekstilni delavci in pomoč prihaja za stavkarje.

Stavkarji pravijo v svoji vlogi za sodnijsko prepoved, da so stavkarji pripravljani plačati stanarino, toda zastopniki kompanije niso prišli po stanarino, stavkarji pa ne vedo, kje naj se stanarina plača. Stavkarji priporočajo, da so jim dovolj plačati stanarino na sodišču, obenem so pa pripravljani položiti poročstvo, da plačajo stanarino, ki zapade v bodočnosti.

HELIKOPTIČNO LETALO SE JE OBNESLO.

Washington, D. C. — Letalo brez kril, takozvano helikoptično letalo, ki se dvigne s mesta navpično v zrak, se je obneslo pri pokušnji v College Parku, Md. Letalo se je dvignilo deset čevljev in letelo 200 jardov vodoravno. To je najboljši uspeh, kar so jih doslej pokazale iznajdbe te vrste. Kar še manjka pri tem letalu, je naprava za spuščanje na tla, tako da se spusti navpično. Iznajditelja sta Emilie in Henry Berlinger, oče in sin, iz Washingtona.

HRVAT EKSEKUTIRAN VSELED UMORA LAVSA.

Salt Lake City, Utah. — Nik Oblizalo, Hrvat iz Dalmacije, je bil 9. junija ustreljen v tukašnji državni jetnišnici zaradi umora rudarja Markota Lavsa. To je že druga eksekucija vsled tega umora. Lavš je bil ubit in orpan za \$1200 v noči dne 3. avgusta 1919. Po zakonu države Utah je imel Oblizalo na izbero vsilice ali kroglo in odločil se je za kroglo.

VRME.

Chicago in okolica. V torek hladnejše, zmerni vetrovi. Temperatura zadnjih 24 ur: najvišja 83, najnižja 73. Sonce izide ob 5:14, zaide ob 8:25.

ZAKON ZA MINIMALNO MEZDO V MILWAUKEJU RAZGLAŠEN NEUSTAVNIM.

Milwaukee, Wis. — (Federated Press.) — Vrhovno sodišče v Wisconsinu je razsodilo, da je zakon za minimalne mezde v Milwaukeeju neustaven, češ da mesto nima pravice določati mezde. Zakon v obliki mestne ordinance je bil sprejet v občinskem svetu 8. septembra 1921. Herman Wagner je nato začel sodnijsko akcijo proti ordinanci, toda nižje sodišče je razsodilo, da je veljavna. Wagner se je potem obrnil na vrhovno sodišče, ki se ga je usmili.

AMERIŠKI DELAVCI POMAGAJO RUSIJI.

Organizacija "Friends of Soviet Russia" je že nabrala čez milijon dolarjev v gotovini in materiálu.

VELIKA KAMPANJA ZA NABIRANJE ORODJA.

New York, N. Y. — (Federated Press.) — "Prijatelji Sovjetske Rusije" se lahko imenujejo največja delavska pomožna organizacija na svetu. Ta organizacija je do danes nabrala več kot milijon dolarjev v gotovini in materiálu za Rusijo. Nabrala je \$650,000 v gotovini in \$400,000 v obleki, živilih, orodju itd.

Ako se vpošteva sedanje slabe razmere v Ameriki, brezposelnost, stavka rudarjev in druge ovire, je ta uspeh naravnost čudovit. Organizacija je v zvezi z Delavskim mednarodnim pomožnim odborom v Berlinu, ki nabira prispevke za Rusijo v Evropi. Zadnje čase se je pridružila F. S. R. velika alična organizacija v Winnibegu, ki ima 60 podružnic v Kanadi.

Kljub izborni pomoči, katero je doprinesla ta organizacija za prizadevanje ljudstvo v Rusiji, je treba podvojiti pomožno akcijo. Vodstvo F. S. R. poroča, da je situacija v sovjetski republiki še vedno zelo slaba. Gladovne razmere bodo najbrž trajale do žetve, ki pride v avgustu. Ali tudi to ne bo dosti pomagalo, kajti strašna lakota je tako izjedla življenja kmetov in jih oslabilo, da hitro podlegajo raznim bolezenskim epidemijam.

Vsa vsota žita za seme ni še dostavljena zaradi slabih železniških razmer. Vrhutega primanjkuje raznega orodja in strojev na kmetih.

"Prijatelji Sovjetske Rusije" so pravkar pričeli kampanjo za nabiranje orodja. Izdan je apel na ameriške delavce, da prispevajo, kar imajo orodja, ki je še porabno. Dobrodošle so žage, kladiva, kose, pile, srpi, želji itd. Kdor nima tega, naj prispeva kolikor more v denarju za nakup orodja. Podružnice F. S. R. so obljubile, da zlože denar za večje poljedelske stroje kot so traktorji, mlitnice, senalke itd. Organizirale so se skupine, ki nabirajo denar samo za traktorje. Mnoge strokovne uniije vedo, kaj se pravi biti brez orodja.

Organizacija pričakuje velikega uspeha od te kampanje za orodje in stroje za ruske kmete in delavce.

BRUTALEN UMOR.

Morilca love s krvnimi psi.

Jackson, Mich. — Neznani morilac je s sekiro ubil gđ. Alice Mallett, ječarico v poboljševalnici za dekleta, ko je bila na poti domov. Mallettova je imela zavezana usta in obleka je bila strgana s nje. Preiskava je dognala, da jo je morilec napadel kriminalno in da se je bil hud bož na življenje in smrt. Njena glava je razbita s sekiro in blizu njenega trupla je ležala njena demarnica.

Takoj, ko so našli njeno truplo so aretirali več mož, ki niso mogli povedati, kje so bili. Odtis prstov na sekirinem torišču so pa kazali, da niso aretirali krivece.

Prigalsi so tudi krvne pise, da izsledijo morilca. Psi so tekli za sledjo do bližnjega močvirja, kjer so izgubili sled.

NEKATERI VELEBIZNISKI INTERESI NISO ZADOVOLJNI.

HARDINGA MISLIJO PORINITI NA STRAN V LETU 1924.

Na čit pa dvignejo Herbert Hooverja.

Washington, D. C. (Fed. Press.) Politični agent neke dobro poznane skupine v Wall Streetu je prišel v Washington novico, da se pripravljajo našt od strani velebizniskih političnih podpornikov republikanske stranke, da se porine predsednik v letu 1924 na stran po eni službeni dobi in da se uglaadi pot za Herbert Hooverja kot njegovega naslednika.

Wall Street sodi, da Harding uravnava svoje miali preveč po "Main Streetu". Pripravljen je sprojeti ukaze od industrijske oligarhije v deželi, mu pa primanjkuje določnost in moč, da vodi republikansko večino v kongresu po zaželenih potih. V Wall Streetu sodijo, da sta nesposobnost in razkrojčevalni duh, ki sta se ugnedila v nekatere vladne podružnice, umikanje od stališča, ki ga zavzemanjo v Wall Streetu. Poleg pa tudi kritizirajo v velebizniskih krogih "amaterstvo Hardingove administracije".

Harding je prvič izgubil prestiž v kongresu, ker ni mogel pripraviti kongresa, da odpravi dohodninski davek. Ravno tako mu šteje v greh, ker ni odklonil nekaterih zahtev farmarskega bloka, zdaj ga pa smatrajo krivim, da bo mogoče sprejeta vojaška nagrada in da se odlaš s subvenčno predlogo za parobrodne družbe.

Hoover, ki je opisan kot "politični rimski jezdec", ima veliko število obojvalcev med biznismeni. Živečno kontrolo je tako izvajal v vojnem času, da so mlinarji, mesarji, tovarnarji za konzerviranje živeča imeli največje dobičke v zgodovini industrije. In načelniki teh industrij so seveda Hooverja privrženci. Kot trgovski tajnik je še dalj kot nekateri njegovih prednikov pri razvezanju dolob v protitrustovskem zakonu, ko jih je razlagal. Njegova opozicija proti radikalizmu je prepričala na tisoče biznismenov, da je Hoover "pravi človek".

Med profesionalnimi političarji se širi nezaupanje in Hooverja proglašajo za človeka, ki ima "iznajdljivo pamet" in ki bo v bližnjem vidiku reševal življenjska vprašanja. Veliki mednarodni bankirji nimajo nič proti Hooverju, ki se zdaj trudi, da ohrani soglasje med Veliko Britanijo in Združenimi državami, saj je Hoover najveljavejša časa prebil na Anglijskem in so ga po njegovih nazorih smatrali bolj za Brita kot Američana.

Kot trgovski tajnik je Hoover v trajni zvezi z vodilnimi bizniskimi silami. In javna tajnost je, da on in njegovi glavni podporniki ob vsaki priliki utrjujejo politične postojanke. Julius Barnes, ki je vodil v vojnem času posle žitne korporacije Združenih držav, je njegov ožji prijatelj, njegov politični in bizniski drug. Bil je izvirljen pred kratkem za predsednika trgovske zbornice Združenih držav. Ta pozicija mu daje moč, da v uporabi svoj vpliv v interesu Hooverja. Barnes je del svojega vojne profita porabil za nakup časnika v Washingtonu, ki malokdaj pozari opozoriti štatalje na velike Hooverjeve zmornosti, ako se le pokaže prilika za to.

Vplivni Curtisovi časniki "Saturday Evening Post", "The Ladies Home Journal", "The Country Gentlemen" in drugi podpirajo Hooverja in delajo zanj propagando.

O tem ni dvoma, da kampanja za Hooverja pridobiva v bizniskih krogih, dasiravno pozicija, ki jo zavzema Hoover v Hardingovem kabinetu, povzroča, da se dela polagoma. Na drugi strani pa lahko opazimo, da profesionalni političarji ne marajo Hooverja. Nanj gledajo kot na tujca in se boje, da ne bo igral igre po pripoznanih pravilih.

Nepisan zakon republikanske stranke zahteva, da se predsednik

PREDLOG ZA USTAVNO PRIZNANJE DELAVSKIH ORGANIZACIJ.

Jefferson City, Mo. — (Feder. Press.) — Prva določba v državni ustavi za priznanje delavskih unij je bila predložena na tukašnji ustavodajni konvenciji za državo Missouri. Določba, katero je predložil delegat Joseph Hauser, iz St. Louisa, edini delavski zastopnik na konvenciji, se glasi: "Osebe, zaposlene v privatnih industrijah te države, imajo pravico organizirati se v svrhu kolektivnega pogajanja in splošnega izboljšanja svojega ekonomskega položaja ter pravico izvoliti svoje lastne zastopnike."

BARONI PREMOMA ZOPET POGORELI V PENNI.

Sodišče je zavrglo tožbo proti rudarjem; svoboda govora in tiska ne sme biti kršena.

OPERATORJI SO TOŽILI RUDARJE, DA SO PRELOMILI "INDUKCIJO".

Somerset, Pa. — (Feder. Press.) — Okrajni sodnik John A. Berkoy v Somersetu je izrekel eno tistih redkih razsodb v prid svobode govora in tiska, ki se danes še malo-ke sliši in katera pomeni veliko moralno zmago za stavkujoče rudarje.

Berkoy je zavrgel tožbo Quemahoning Coal kompanije, katere je zahtevala, da se aretirajo in kaznujejo odborniki rudarske organizacije zaradi kršenja zašasne sodnijske prepovedi, ki je bila izdana v aprilu. Odborniki so bili obtoženi, da so dali natistit in krožili med ljudmi listke, katerih vsebina je "obrekljiva, podla in žaljiva". Sodiščnik je predložil v dejal, da ne vidi na njih ničesar obrekljivega in žaljivega. Nato je izjavil:

"Sleherini državljani imajo pravico govoriti, pisati in tiskati o vsakem predmetu, zavedajoč se, da je odgovoren za zlorabo te svobode, katero mu daje ustava."

Sodiščnik je tudi zavrgel pritožbo premožnovniške družbe glede zborovanj rudarjev v okolici njenega posestva. Sodijska prepoved se namreč glasi, da stavkarji ne smejo imeti shodov v okolici rudnika ali kompanijskih stanovanj. Ko je sodnik vprašal zastopnika družbe, če je slišal in razumel, kaj so govorili govorniki na shodih, je ta odgovoril, da se ni moglo nič slišati. Nato je sodnik izjavil, da "okolica" pomeni tista bližina, in katere se lahko slišijo in razumejo besede govornika.

Družba ni imela niti enega dokaza, da so rudarji sodnijsko prepoved na kakršenkoli način kršili; vsi shodi stavkarjev so se vršili postavno.

Rezultat tožbe je razveselil rudarje, dočim je na drugi strani velik udarec za "Bronkoto" Zimmernana, predsednika Quemahoning Coal kompanije.

Komaj je bil ta proces končan je Consolidation Coal kompanija prišla z drugo tožbo, da so stavkarji in njihove žene ometale stavkokoze s klopotei pri Gray rudniku.

Izrek sodišča glede "indukcijske" samega, če ostane ali odpada, se pričakuje v desetih dneh ali dveh tednih.

Avstrija na robu propada.

Dunaj, 11. jun. — Avstrijski vladni krogi priznavajo, da se finančni in gospodarski polom Avstrije pričakuje vsako uro. Mesečni deficit znaša okrog 78.000.000.000 kron.

imenuje za drugo službeno dobo. Ako se to ne izvrši, se smatra to za priznanje poraza. Nekateri, ki dobro opazujejo politične dogodke, pravijo, da bo Harding v letu 1924 slabega zdravja in bo Lelel mir, Hooverja bodo pa pričeli siliti za predsednika. Nekateri celo trdijo, da so Hardinga na konferencah pred imenovanjem v hotelu Blackstone prisilili, da je obljubil, da služi le eno dobo in da je bil Hooverju obljubljen sedež v kabinetu.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$5.00.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$5.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (April 30-22) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Posvetite jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

PRIVATNI BIZNIŠKI INTERESI KAŽEJO DELAVCEM, KAKO SE JE TREBA ORGANIZIRATI.

Casniki so nedavno poročali, da se namerava združiti sedem velikih jeklarskih korporacij. O tej zadevi se je celo govorilo v senatu, ko je senator La Follette predložil svojo resolucijo, da se glede te združitve uvede preiskava.

Kaj pomeni združitev sedem jeklarskih korporacij? Vsa produkcija jekla, ki ni pod kontrolo United States Steel korporacije, kateri pravijo tudi jeklarski trust, bi prišla pod kontrolo tega novega trusta. Premoženje novega trusta bi znašalo eno milijardo dolarjev. Nastalo bi samo še vprašanje časa, kdaj se oba jeklarska trusta združita v eno celoto in tako spravita produkcijo jekla in železa popolnoma pod svojo oblast, da zagospodarita popolnoma nad delavci in na trgu.

Privatni velebizniški interesi prav dobro vedo, da je v združenju moč, a da se ta moč poveča, je treba spopolniti združenje.

Ameriški delavci so v precej velikem številu že spoznali, ako hočejo kaj doseči, da morajo biti organizirani, malo jih je pa med njimi, ki so prišli do spoznanja, da je treba delavske organizacije spopolniti s tesnejšim združenjem. Največ organiziranih delavcev pripada k Ameriški delavski federaciji. Okoli štiri milijone delavcev šteje ta organizacija. Vendar pa nima ta organizacija tiste moči, ki ji gre po številu njenega članstva. Organizacija je organizirana še v nekaterih strokah prav po celovsko. Na pr. kovači pripadajo h kovaški organizaciji. V neki tovarni zastavka deset kovačev, ki zahtevajo povznanje mezde. Podjetnik odkloni zahtevo, ker se zaveda, da bo lahko dobil deset stavkokazev in da bodo drugi delavci, čeprav so organizirani, prav lepo delali poleg teh stavkokazev, ker pripadajo k drugi strokovni organizaciji, ki ni odredila stavke. Taka stavka je navadno izgubljena. Lahko pa dela tudi večje število kovačev v eni tovarni, ki niso zadovoljni s položajem in zastavkajo, a stavka je vseeno zgubljena, ker ni skupne akcije od strani delavcev v industriji.

Ameriška delavska federacija je dobra organizacija, toda reorganizirati jo je treba. Ima svoje napake ki se dajo odpraviti, ako njeno članstvo dela za odpravo teh napak. Nihče, ki kaj razume o delavski strokovni organizaciji, ne trdi, da je sedanja organizacijska forma Ameriške delavske federacije dobra. Pred vsem ni Ameriška delavska federacija solidno združen bojni stroj. Ako se pride do tega zaključka in spoznanja, tedaj zabavljanje ne pomaga, ampak dolžnost vsakega delavca je, ki pride do takega prepričanja, da uporabi vso svojo energijo za izboljšanje organizacije in za odpravo napak v nji.

Le s skupnim in energičnim delom je mogoče sedanje strokovne organizacije reorganizirati. To delo pa vsak zaveden delavec najbolje vrši, ako podučuje svoje tovariše, da je treba organizacijsko formo izboljšati tako, da bo odgovarjala potrebam in da postane dobro orožje za izboljšanje delavskega položaja.

Danes priznajo dobri voditelji strokovno organiziranega delavstva, da je najboljša forma organizacije industrijalna. Ali oni ne uče, da je treba stare organizacije razdirati in graditi nove iz enostavnega razloga, ker je lažje podirati kot pa graditi. Oni priporočajo delavstvu, da se stare organizacije spopolnijo in reorganizirajo.

Danes je industrijalna forma strokovne organizacije priznana za najboljšo. Nihče pa ne more povedati, koliko časa ta forma ostane priznana za najboljšo. Vse na svetu se spreminja in spopolnjuje. Kar se ne podvrže temu zakonu, je obsojeno na smrt. Tako je tudi z delavskimi organizacijami. Danes se nam forma organizacije zdi še dobra, ako prihodnji dan pridemo do spoznanja, da ne odgovarja več našim potrebam, jo moramo seveda spremeniti, da služi namenu, zaradi katerega je bila ustanovljena.

Ne podirajmo, ampak staro popravimo in gradimo naprej. Če bomo tako delali, bomo napredovali.

Privatni bizniški interesi ne razdirajo starih korporacij, ampak združujejo jih v popolnejši formi, ker se zavedajo dejstva, da je lahko podreti, a težko je na novo graditi.

SLIKE IZ NASELBIN.

Is Kansas. — Stavkamo, to da ne vsi. Kakor se sliši, dela kakih 1000 premogarjev, ki baje producirajo veliko množino premoga. Seveda, oni obratujejo noč in dan, kakor pač kdo more. Žalostno je dejstvo, da je med njimi precejšnje število Slovencev, med njimi tudi zastopnik "delavskega lista" v New Yorku iz Franklina Kans.

Ravno sedaj, ko je položaj odločen in je cela organizacija na stavki pa so se podali na delo in še hvalijo se, da se bodo sedaj delali tisočaki. Tako je cenjeni rojak, po Združenih državah, poseben oni v Illinoisu, ki ste nas podpirali, sedaj, ko vi stojite kot en mož na stavki, pa tu prav pridno delajo oni, ki ste jih podpirali.

Drugače pa izgleda položaj med delavskimi družinami pri nas skrajno slabo. Zakaj bi tudi ne: nekateri smo na stavki že osem mesecev in nič ne vemo, kdaj in pod kakimi pogoji bomo prišli z delom. — Vsem stavarjem želim popolne zmage. — Stavkar.

Essex, Pa. — Članstvu društva Krim, št. 97 kot drugim rojakom naznanjam, da se je član našega društva br. Louis Brojan, star 22 let, ponesečil v opekarni Volant, Pa. Delal je pri mlinu, kjer drobe kamenje. Treba mu je bilo prenesti desko preko visokega nasipa nad mlinskim kamenom, tedaj pa se je sprožil kamen in nad njim in mu spodlil noge, da je nesrečen padel naravnost v mlin. Njegov tovariš to vidiš: je takoj ustavil mlin, a bilo je že prepozno, v 25 do 30 sekundah je bil že napol zdrobljen.

Pokojni član je prestopil k našemu društvu v mesecu februarju, letos od društva "Triglav", št. 48 v Barbertonu, O., kjer so bile delavske razmere menda jako slabe in se je podal sem. Nasreča ga je zadela dne 31. maja ob pol štiri popoldne, pogreb pa se je vršil dne 3. junija v Newcastlu, Pa. Društvo mu je priredilo pogreb in ves obred.

V prvi vrsti se zahvalim bratu Paulu Permanu, ki je bil takoj pripravljen s svojim avtomobilom, da je šel pogledat na mesto nesreče, kakor tudi bratu Jožetu Krležu, ki je takoj pustil delo in se udeležil pogreba.

Pokojnemu bodi lahka gruda! — Rudolph Miglich, tajnik.

Hendersonville, Pa. — Iz naše naslednje nikdo ne poroča o stavki in položaju, v katerem se nahajamo; tako mislim jaz le na kratko opisati sedanji položaj.

Kolikor se tiče dela, ga že ne opravljamo več kot leto dni, dne 31. maja, 1921 so napravili zadnje tri ure dela pri Henderson premogovni družbi. Zaprta je rova, ki je še danes zaprt, dočim se sliši od nekaterih strani, da še vedno delamo in smo najeti od kompanije. To ni resnica, temveč res je le, da je tukajšnji ravnatelj družbe vsakega vprašal, če hoče iti na delo ali ne. Tudi mene je vprašal, kaj mislim o delu, češ, da ima že prilično število delavcev, ki so pripravljeni iti delat in so zadovoljni s plačilno lestvico, ki jim jo je ponudila družba. Odgovoril sem mu, da ne grem delat tako dolgo, da bo stvar rešena in pogodba podpisana od naših unijskih zastopnikov. Rekel mi je tudi, da ima nalogo od družbe, če mi nečemo iti delat, da nabavi od zunaj najetežev, ker oni ne morejo obratovati rova s plačevanjem takih mešč kot zahteva unija. Unijski delavci, da zahtevajo veliko plačo, kompanija pa ne more razpeševati premoga, ker kompanije iz Zgornje Virginije in Kentuckyja lahko prodajajo premog za tako nisko ceno. Tako sva se razšla.

Ravnatelju rova se je sicer ponudilo 12 ljudi, Poljakov in Litvinov, ki bi obratovali za kompanijo, toda s tolikimi ljudmi se mu ne bo izplačalo odpreti jame in obratovati. Misli je, če bi dobil kakih 50 do 100 najetežev, da bi potem dobil še nekaj strelov in čuvajev, ki bi šikanirali unijske ljudi in tako bi se splašalo. Toda ta družba v tem ne more uspeti, kajti njen rov se nahaja med Canonsburgom, Bridgevilom in Bishopom, kjer so rudarji po vseh rovih na stavki. Vsi od tega je ravnatelj družbe pustil na miru vsako nadaljnjo prizadevanje za najetežev in rova ni odprl. Kolikor se tiče najetežev v Hendersonville, ki pa delajo drugod, so trije Madžari, 4 Italijani, Čeh, Litvin in črnci. Devet jih dela v Evans Cityju, oni črnci pa v Lincoln Hillu.

To so večinoma unijski ljudje, zato opozarjam lokale rudarske organizacije, da bodo s njimi stopali kakor se spodobi s vsaki takimi odpadniki. Okoli 800.000 rudarjev je, ki se borimo za naše pravice, boj je težak, ker več nas je, ki smo brez zaslužka že nad leto dni, vendar se ne podamo kompaniji, da bi s tem pomagali razbijati stavko in organizacijo. Dober izid te stavke ne bo koristil samo rudarjem, temveč tudi drugim industrijalnim delavcem v Ameriki, zato bodimo slojni vsi v borbi proti njim, ki so se s silo navalili, da razbijejo našo organizacijo. Če bi jim to uspelo, bi bili delavci z vsakim napredkom pokopani za najmanj tri desetletja. Torej dolžnost je vsakega delavca, da pristopi v delavsko organizacijo, ker dokler bodo med delavstvom še neorganizirani in bo vladalo nespominanje razmer, toliko časa bo lahko hodilo po nas kapitalistično kopito. — V. P.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Wyano, Pa. — Imamo unijski rov, katerega delavstvo je na stavki že od prvega aprila. Stavka je popolna, stavkokazov ni in tudi nobenega kompanijskega hlapea. Dosedaj nas še vedno pustijo v kompanijskih stanovanjih.

Dne 28. maja smo imeli stanovalci na Wyanu prvi "šov". Ob deseti uri sta pripeljala dva deputija tovarni avtomobil iz Lowberja, Pa., da odpeljeta nekega najeteža. Prišli so se zbirati stavkarji in tudi žene so se pričele pričakati z deputiji kar je končno povzročilo, da so jih naglani s kamenjem čez celi blok. Nato pa so prišli "kozaki" na konjih in jih nekako razkropili, da so oni lahko mirno naložili tovarni avtomobil in ga zavozili proti izhodu. Tedaj pa so bili obsuti s kamenjem in točo gnilih jajec, da dvomim, če bo kdo izmed njih lahko pozabil na Wyano.

Dopisnik iz Lowberja piše, da je prišel tja Slovenec iz Wyana in opravlja delo. Omenjeni mi je precej dobro znan in ga mnogi poznajo: Bil je po Coloradu v Ludlowu, Walsenburgu, Trinidadu in drugod. Odlikuje se v tem, da vedno gleda v tla in ima zlate zobe. Takoj v začetku stavke je šel iz Wyana in dne 19. maja je šla družina za njim. Pozivljam ga, da poravnava v našem konzumu, kolikor se njega tiče, sicer bomo primorani postopati sodnijskim potom.

Rudarji v Yukonu se prav dobro držijo na stavki, samo nekaj slovenskih najetežev imajo v svoji vrsti. To so ravno taki, ki prej niso nikdar delali. Še je čas, da pristopijo k organizaciji in na našo stran, kar naj storijo takoj, da bo zmaga zagotovljena prej na naši strani. Ako tega ne store, bom o priliki o vsakem popisal odkod je doma in njegovo ime, da bodo tudi rojaki v starem kraju vedeli, kdo je delal tedaj, ko smo mi stavkali. — P. O.

Gallup, New Mex. — S. N. P. J. požrtvovalno, da po materinski skrbijo za svoje otroke — člani pod svojim okriljem. Najskrajnejše se zahvaljujem za prejeto bolniško podporo in operacijske stroške, ki sem jih o pravem času in pošteno izplačano sprejel. Lepa hvala tudi društvu Gorenje, št. 120, ki postopa pošteno s svojimi člani, smatra vse za enakopravne brate vse člane največje in najboljšje podpore organizacije v Ameriki.

Rojakom, ki še niso pri tej veliki podporni organizaciji, priporočam, da pristopijo pod njeno okrilje, da jim bo zagotovljena pomoč v vsaki potrebi. Vsekdo izmed nas ve, da bi nam drugače prav slaba predla, če bi ne imeli prej dovolj prihrankov, ko nastopi bolezen ali nesreča. Do kakih prihrankov pa je danes težko priti, ker v tako slabih časih kot so sedaj, je težko kaj prihraniti, tako je potrebno, da se zavarujemo za slučaj nezgode.

Članstvu jednote priporočam, da se ravna strogo po pravilih, kakor tudi posameznim društvom. 8 člani, ki prelomijo pravila točke 3, na strani 85, slovenskega besedila, je treba postopati brezpogojno po pravilih, kajti ne samo, da je jednota lahko mnogo prizadeta radi nevarnosti dela v rovih med stavko; kot zavedni delavci moramo tudi smatrati, da za nezavedno delavstvo ni prostora v zavednih vrstah jednotnega članstva.

Bratje, držimo skupaj kakor

velika družina. Kjer je bratstvo, tam je sloga in kjer je sloga, tam je zmaga.

S. N. P. J. želimo se mnogo dobrih novih članov, da bi jo podpirali kakor tudi ona podpira nje v slučaju potrebe. Prosveti, kot najboljšemu delavskemu listu v Združenih državah pa želimo mnogo več novih naročnikov, da bi končno osvojila družino slehernega rojaka in jo pripeljala na pravo pot.

Pozdrav vsem bratom in soimljenikom. — John Minar.

Johnstown, Pa. — Ker sem se moral izseliti iz trdnjave Ralphona, Pa. Somerset co., se želimo zopet oglašiti iz naselbine Moxham. V tej naselbini je precej slovenskih rodbin, ki lastujejo svoje hiše in kolikor je razvidno, so dobrega naprednega mišljenja. Držijo se kakor povsod in ni enega ni videti, da bi lezel v premogorov kopat črni dijamant. Najde se pa še kdo, ki išče najeteže za Cambria Steel kompanijo. Slišal sem, da je neki rojak iz Coperadala šel na Ralphon iskati svojega avaka, Frank pa mu je odgovoril: "Jaz ne delam v sedanjem času, ko se po vsej Ameriki bojujejo za izboljšanje položaja."

Bratje in sestre, varujte se takih agentov, ki vam danes obljubljajo velike vsote. Omenjeni Franček je rojakom precej dobro znan, ki je šel iskati svojega avaka Franka v Ralphon ter mu napisal v kolektor SNPJ s sviničnikom, ko mu ni pustil govoriti, naj pride delat k Cambria Steel Co., kjer bo na vagone zlata.

Ni lepo, Franček, da hočeš na tak način zapeljati svojega avaka, ki pa te noče poslušati. Franček iz Coperadala je precej znan in lastuje celo svojo hišo. Zapomnite si, kaj sedaj počneja in zapišite njegovo ime globoko v zapisknik, kjer naj ostane za vedno zapisan. Predvsem pa se ne dajte speljati na limanec, kamor vas vabi.

Tu na Moxhamu imajo Slovenci svojo lastno dvorano, Slovenski dom, in kakor je razvidno tudi delujejo zajedno z roki v roki. Ko sem prišel dne 2. junija iz suženjstva v Ralphonu v Moxham svojo družino, so mi Slovenci takoj preskrbeli stanovanje, da sem lahko složil svoje uboštvo. Danes sem v miru in prost.

Slovenci tu so slojni ter prirejajo veselice ter druge zabave v svoji dvorani. Nekega dne sem se sprehajal in zapazil več vozov naloženega premoga. Napisal sem številke na vozove in drugi dan, ko sem šel gledat, videl ravno iste številke. Vidite, tako bi radi alepli baroni uboge delavce, da imajo dovolj najetežev, toda vso njihovo lažnjivo zvijačo pridejo na dan.

V št. 129 sem opazil dopis iz Rockwooda, Pa. v Somerset co., kjer se tudi nahaja premogovna družba mr. Zimmermana. Dopisnik pravi, da sem prehitro kritiziral, vendar moram priznati, da moje kritiziranje ni zadelo v luno. Dopisnik iz Virdena jih je posvaril, naj odložijo orožje in kakor je danes razvidno, so resnično organizirani kot bi moral biti vsak rudar do zadnjega. Bratje in sestre, potrudite se, da dobite na svojo stran še one, ki še vedno lažijo v rove, sami ne vedo zakaj, in dajte jim poduka: Poljakom, Angležem ter sploh vsem, ki še delajo. Zakaj se jeklarski baroni počutijo drugega kot zato, ker nimajo premoga in ne ljudi, ki so pokazali, da nočejo biti vedno suknji? Sedaj je torej čas, da nastopimo, samo skupnosti nam je treba, pa bo zmaga naša.

Pozdrav vsem stavarjem širom Amerike. — Stavkar.

Franklin, Kans. — Precej časa že natančno opazujem naš delavski list Prosveto, pa v dolgem času nisem videl več kakor tri dopise iz celega Kansasa. Zato pa hočem malo v javnosti opisati o tujakih njih razmerah. Skoro iz vseh naselbin so dopisniki poročali, da je v njih sto-odstotna stavka in tako tudi iz našega Kansasa, pri čemur pa so se zmotili, ker tu v resnici ni stavke. Premogarski baroni so nas izpri od dela; hočejo nas potem glada do kosti izčrpati.

Industrijsko sodišče je tu na trdni podlagi, zakaj pa ne bi bilo, saj mu je Lewis pravočasno prišlo na pomoč z Bittnerjem, Peckom in vsemi pristavi, poleg pa je skrbel Allen, da se ni stališče sodišča omajalo. Tako so tu močna rudarska organizacija za vedno pahnili v propast.

Sedaj dela približno 800 rudarjev na svojo roko raditiga, ker jih je Bittner izpri od dela in za-

pisal njihova imena na črno listo, kajti niso se hoteli podvreči novemu zakonu in premogarskim baronom. Brez dela jih je ostalo približno 5000, ki sta jih Bittner in Peck pahnili na cesto in pričeli so razmišljati, kaj hočejo sedaj, ko jih noče organizacija in jim tudi stavkati ne kaže. Zbirali so se v skupinah po 6, 9, 12 in več rudarjev ter najemati so pričeli male rove. Kolikor se iz vsega lahko sklepa in je govorica, da Van Bittner ne smatra, da bi tu obstajala kaka unija, ker če bi to smatral, bi prepovedal vsako produciranje premoga.

Dne 31. maja je hotel nametati peaka v oči ubogim trpinom, Okrog 1000 ljudi je prišlo na zborovanje. Prvi besedi, ki ju je spregovoril pri zborovanju sta bili "rovski prijatelji", na ti dve besedi pa se je razlegel vršaj s dvorani, udeleženci so mu vpili, da nočejo imeti takih prijateljev kot je on, "alabamski stavkokaz" itd., in zborovanje je bilo s tem zaključeno.

Bittner je hotel 1. t. m. pokazati, da je on uradni 14. distrikt rudarske organizacije, toda zmotil se je. V listu "Pittsburg Headlight" je objavil, da morajo istega dne o polnoči prenehati s produkcijo premoga, če ne, da bodo izobčeni iz unije za 99 let. Tri dni nato je ob 4. uri popoldne prišel deputi-šerif od governorja Allena listino Bittnerja, ki je veljala zanj, za Pecka in Murphyja. Governor Allen jim menda namerava poslati za zamrežen prostor. Tako pa naj kdo reče, ali imamo v Kansasu stavko in unijo. Van Bittner je meseca februarja sejal luljuko, mislim je, da bo šel pšenice, zmotil se je zelo. Ko bi ga rudarji po kansaskih naselbinah tako poznali kot ga jaz, ki sem že delal pod njegovim distriktom št. 5 v Pennsylvaniji, ki ga je takorekoč že spravil čisto v propast, bi drugače sodili o njem. Tako je tudi storil s 14. distriktom.

Taki so delavski voditelji. Ne spominjo se, da so uslužbeni za delavstvo, ki jih tudi plačuje. Dokler bo delavstvo še volilo take ljudi, o katerih ima še toliko izkušenj, da niso zanj, toliko časa se ne moremo nadejati boljčega.

Govorijo, da so delavci krivi, ker so volili take uradnike. Kaj pa nam pravzaprav koristi, naj izvolimo kogarkoli, trpina nikdo več ne pozna, ko se enkrat vsede na voditeljski stolček. Sploh delavskih volitev ne upoštevajo. Če bi noben delavec ne bil volil Hardinga, bi bil vseeno izvoljen, saj v resnici nikdar jasno ne vemo, koliko glasov dobi kateri kandidat.

Delavci, če si hočemo pomoči, se ne smemo pustiti pregovoriti od vsake poulične propalije in glasovati, kar nam bo kdo svetoval. Glasovati moramo šele tedaj za nekoga, ko vemo vso njegovo preteklost. Nam Slovincem ni tako težko, da to spoznamo, ker imamo delavske liste Prosveto in Proletarca, ki prinašata dovolj poduka in bi brez njih ne smela biti nobena slovenska družina.

Pozdravljam vse čitatelje in čitateljice Prosvete. — Pečlar.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Brooklyn, N. Y. — Da bi bila izšla ališna ališna knjiga v slovensčini, uredništvo ni znano. Za knjigo vprašajte v bližnji večji knjigarni in ji boste gotovo dobili v angleščini. — Pozdrav!

Popravek. — V sobotni številki Prosvete, dne 10. t. m., se je urinila napaka pri naslovu članka na tretji strani. Glasi bi se moral: "Šotorsko mesto rudarjev", in ne "Šotorska meza rudarjev". Členjenji čitatelji na ta popravek upoštevajo. — Uredništvo.

ZAPUŠČENI GROBOVI DOSLUŽENIH VOJAKOV.

New York, N. Y. (Fed. Press.) Charles Dorrman, tajnik komisije za parke na Staten Islandu in bivši poveljnik Ameriške legije, je obvestil predsednika Hardinga s pismom, da se grobovi dvajsetih veteranov iz svetovne vojne, ki so umrli v bolnišnici Fox Hills, nahajajo v zelo slabem stanju. Pismo pravi, ti mrtvi vojniki nimajo prijateljev in sorodnikov in grobovi se nahajajo v škandaloznem stanju. Dasiravno so nekateri grobovi stari samo par mesecev, se nahajajo v takem stanju, da je skoraj nemogoče povedati, kje so vsaki pokopani. Plevel in trava vsaj prerastla grobove, kupi se pa upadli.

Razne vesti.

NAZADNJAŠTVO V JUŽNO-AMERIŠKIH REPUBLIKAH.

Chile je najbolj militaristična.

Chicago, Ill. — (Fed. Press.) — Žene v Južni Ameriki se morajo še bojevati za prve postojanske politične emancipacije. Niti ena država južno od Paname še ni dala ženskam lokalne, ne splošne volilne pravice.

Tako poroča Mary Sheepshanks, bivša urednica "International Women Suffrage News", ki se je te dni vrnila s potovanja po Južni Ameriki.

Agitacija za žensko volilno pravico je v teku, ampak republike v Južni Ameriki se še ne zmenijo za to stvar. Največja agitacija je v Argentini in Urugvaju.

Chile je najbolj militaristična španska republika v Južni Ameriki. Na njenem denarju je motto: "Z razumom ali pa s silo!" — Ne kaj napredka pa le zaznamujejo žene tudi v tej nazadnjaški republiki. Pred čilskim kongresom je predloga za enake civilne pravice za moža in ženo.

Urugvaj je najbolj napreden. Tam je bil sprejet zakon, ki daje ženi pravico razporeke brez vsake sodnijske razprave. Žena, ki se želi ločiti od moža, samo naznači oblastem, da hoče ločitve in stvar je zaključena, ne da bi imel moški kakšno besedo v svojo obrambo. Ta zakon temelji na dejstvu, da nobena žena v Južni Ameriki ne bo prošla za ločitev, dokler ni njeno zakonsko življenje tako grozno, da ga ne more popisati pred sodiščem.

Dr. Brum, predsednik Urugvaja, je naprednega mišljenja in favorizira politično in civilno emancipacijo žene.

ZDRUŽITVENEGA KONGRESA SE NE BO.

Odbor treh internacional se še ni zedinil.

Berlin, 10. jun. — (Federated Press, Phillips Price.) — Odbor devetih, ki je sestavljen iz treh internacional (ne druge, tretje in dunajske), se ne more zediniti glede sklica kongresa, ki ima priti združeno proletarsko fronto. Odbor se je razdelil in to pomeni, da je kongres odločen za nedolžen čas.

Nesporazum v odboru devetih je zopet dal priliko "Vorwaerts", glasilu nemških večinskih socialistov, da je izlil celo ploho napadov na komuniste. Na drugi strani vabi "Vorwaerts" dunajsko internacionalo, da se naj pridruži drugi internacionali in pomaga izolirati tretjo internacionalo.

"Freiheit", glasilo neodvisnih socialistov v Nemčiji, obtožuje zastopnike druge internacionale in komuniste, da so zakrivali razdor v odboru devetih. Predstavniki dunajske internacionale so izjavili, da bodo nadaljevali delo za enotno fronto s podvojeno energijo. Friderik Adler je mnenja, da je treba poslati druge osebe iz Londona in Moskve v skupni odbor in stvar bo napredovala.

JUGOSLOVANSKI POLK SE JE UPRL.

Hrvatje nočejo služiti v Črni gori.

Rim, 11. jun. — "Tempo" poroča, da se je uprl hrvaški polk v Baru, Črna gora. Hrvatje nočejo služiti v Črni gori in zahtevajo, da jih oblasti premestijo na Hrvaško.

MAJOR MALCOLM WHEELER-NICHOLSON SPOZNAN KOT VIM TEHNIČNEGA PRESTOPKA.

Camp Dix, N. J. — Major Malcolm Wheeler-Nicholson, ki je v pismu na predsednika izjavil, da v regularni armadi prevladuje prusjstvo, je bil od vojnega sodar spoznan krivim, da je tehnično kril armadni službo, ker je pisal in obelodanil pismo. Bil je kaznovan, da se postavi na listo namizna za petdeset imen nazaj. Glede resnih obtožb z ozirom na disciplino je pa bil spoznan nekrivim.

Izrek vojnega sodišča se razlaga kot zmaga za obtožence. Treba je omeniti, da mu ni bilo dovoljeno, da dokaže svoje obtožbe glede favoritizma in prusjstva in da je bil izrek vojnega sodišča napravljen na podlagi njegove protivojne izjave, da je predsednik ku pisal pismo.

"Glede tega vprašanja sem do-

bojeval boj s svojo vestjo," je rekel major, "in prišel sem do zaključka, da je vsakdo moralni strahopetec, ki ne pokaže na nevarnosti, ki ogrožajo narodno ohrambo. Bilo bi precej neameriških in nevarnih stvari in odločil sem se, da jih predložim predsedniku in nosim posledice.

AMERIŠKI DELAVCI SO RUSIJI DAROVALI VEČ KO MILJON DOLARJEV.

New York, N. Y. — Ameriški delavci so darovali po organizaciji Friends of Russia več ko milijon dolarjev Rusiji. Okoli \$650.000 v denarju, za \$400.000 je pa bilo oblike, orodja itd. Te številke govorijo, da je ameriško delavstvo kljub gospodarski krizi storilo svojo dolžnost.

KAKŠNA BO NJEGOVA KARJERA?

Boise, Idaho. — Sodišče je odredilo, da se 11-letni George Han odda v industrijsko šolo Sv. Antona, ker je skušal svojo mater zastopiti na ta način, da je dal strup v kavo in čaj.

Krasin bo Leninov naslednik?

Berlin, 11. jun. — Na temelju informacij iz Moskve se centralni izvrševalni sovjetski odbor posvetuje glede provizoričnega naslednika Leninu, kateri po izjavah zdravnikov potrebuje dolg odmor. Kakor zdaj poročajo, je Lenina zadela približno ista bolezen kakor bivšega predsednika Wilsona. Zdravniki pravijo, da se je Lenin pregнул z delom in siled tega je dobil delno paraliziranje živcev v možganih. Delal je osemnajst ur dnevno pri pisalni mizi skozi zadnja štiri leta in to ga je ubilo. Njegovo stanje se je zadnje dni izboljšalo.

Vest, da je Leonid Krasin, sovjetski trgovinski komisar, zapustil London zadnji petek in potuje na ravnost v Moskvo, je porodila špekulacije, da mogoče bo on izvoljen namestnikom Lenina v predsedništvu ljudskega sveta Sovjetske Rusije.

KAKO JE V GUATEMALI NASTALA REVOLUCIJA.

Okoliščine govore, da so dolarji igrali veliko vlogo.

Washington, D. C. (Fed. Press.) — Guatemala, majhna republika ob južni meji Mehike, je zadnja centralno-ameriška država, ki občuti pritisk gospodarstva iz Wall Streeta. Zgodovina Haitija, St. Dominga in Nicaragusa se ponavlja.

Detalji finančnega dogovora, s katerim hoče mednarodna bančna tverda Blair & Co. podvreči guatemalsko ljudstvo gospodarskemu tlačanstvu, so taki, da bi nihče ne verjel, da so resnični, ako bi se ravno isti interesi že ne poslužili ameriških bojnih ladij in pomorščakov, da so druge latinško-ameriške države pristale na ravno tako slabe pogoje. Da se stvar popolnoma razume, je treba pogledati v zgodovino Guatemale.

Dne 8. aprila 1920. je guatemalska zakonodajna zbornica proglasila predsednika Estrada-Cabrera, ki je bil skoraj 22 let diktator republike, umobolnim in Carlos Herrera je bil imenovan, da mu nasledi kot provizorični predsednik. Tri mesece kasneje je bil Herrera izvoljen legalno predsednikom Guatemale. Volitve so bile mirne in Herrera je izbral koalicijski kabinet.

Herrerovala vlada je odpravila peonažo, gradila je ceste, otvorila je poljedelske šole, garantirala je civilno svobodo, svoboden tisk in uvedla še druge reforme. Priznava je bilo, da Guatemala še ni imela tako dobre administracije.

Dne 5. decembra 1921 je general Jose Orellana, načelnik generalnega štaba ob času Estrada-Cabrera, obkolil predsednikov dom z vojaštvom in ga prisilil z grožnjami, da je podpisal svojo rezignacijo. Grozil mu je za smrtjo in je hotel uničiti ali Herrerovala stranke je pa dal zapreti.

Združene države se niso umešale v to nelegalno postopanje, ampak 25. decembra, ko sta republiki Salvadoru in Hondurasu, ki sta podpisali pogodbo za vzajemno pomoč, da se tako ubranijo vojaške usupacije, protestirali proti početju Orellana, jima je drvarni tajnik Hughes poslal oatro notu, s kateri je republiko skoraj svari pred umešavanjem v stvar.

Dne 15. febr. t. l. so se vršile volitve. Kandidat je bil Orellana,

več ko sto voditeljev opozicijske stranke je bilo v ječi. Na volitvah so bili vojaški Orellanova kandidatura je bila nelegalna po ustavi Guatemale, toda on se je sam proglasil izvoljenim dne 15. aprila 1922. Mesece kasneje so pa Združene države priznale Guatemalo.

Obragon, predsednik Mehike, je bil pred poldrugim letom izvoljen predsednikom. Od tega časa je ustanovljal šole, sodišča, napravil je mir v deželi in uredil državni proračun. Združene države ga pa kljub temu še ne priznajo. Revolucionarna guatemalska vlada, ustanovljena s pomočjo oboroženih sil in opirajoča se nanjo, je bila priznana. Vzelo je samo pet mesecev za priznanje po usupiranju vlade. Te dni kasneje, ko je bila Guatemala priznana, je Orellana podpisal sporazum, po katerem mednarodna bančna tverda Blair & Co. v New Yorku posodi Guatemali petnajst milijonov dolarjev pod takimi pogoji, ki govorijo, da so korupcijski sredstvi vplivali na guatemalske uradnike.

Petnajst milijonov dolarjev na zapusti blagajne tverde Blair & Co. Ti milijoni tvorijo samo kredit, katerega se ne more vporabiti skozi sedem in dvajset let. Za to dvomljivo uveljavo mora guatemalska vlada plačati po šest od sto obresti na leto, pa štiri od sto v 'odplačilni sklad' in vsako leto po tri od sto provizije od cele vsote. Vse obresti znašajo na leto po sedemnajst od sto in v 27 letih bo Guatemala plačala tverdi Blair & Co. štirideset dolarjev, predno bo imela pravico se dotakniti enega samega centa od posojila. Pogoji dalje govorijo, da ima tverda Blair & Co. pravico priznati guatemalsko narodno banko in da imenuje tri izmed pet njenih ravnateljev, izbore ravnatelja in vsi guatemalski davki tvorijo vključeni dolg, da se plača z njimi posojilo.

Dasiravno je Orellana pristal na sporazum, ga je kljub temu zakonodajna zbornica odklonila, v kateri sede ljudje, ki jih je sam izbral. Preveč je bila stvar sleparstva. Protestiralo je proti posojilu tudi več biznismenov z demonstrativnim pohodom, a Orellana je šel svojo pot. Dne 15. maja je proglasil vojni od in potlačil je vse časopise. Kako je zdaj s posojilom, se ne ve, ker so vse vesti iz glavnega mesta Guatemale cenzurirane.

Med tem je pa priplul ameriški križar Birmingham, na katerem je ukraen podadmiral William Cole pred glavno mesto Guatemale in se zasidral. Seveda pravijo, da je na obliki v guatemalskih vodah, ali nekateri Guatemalčani sodijo, da povzroči potrebni diplomatski pritisk v interesu imperijalistov v Wall Streetu.

Kako se rodi svet.

Svetovi se rode in umirajo v neskončnem vsemirju neprestano. To je pozitivno. Meteorji, ki padajo na zemljo, nosijo nepobitne dokaze, da so ostanki umrlih svetov.

Astronomi so že opazili smrti solnce, ne samo enega, temveč mnogih solne. V tem slučaju pravimo, da se je rodila "nova zvezda". Smrt solnčnega sistema je rojstvo novih svetov. Oblaki plinov vedno vise na prostoru, kjer je bil razdejan stari svet. Astronomi poznajo mnogo takih oblakov. Navadno so okrogli in temnejši v sredšču; svetijo s čisto zeleno svetlobo. Opazovalci pravijo takemu oblaku planetarna nebula, ker se razlikuje od spiralne (zakukane) nebule, katere je oddaljeno vsemirje, ter od velike kaotične nebule kakršna se vidi v ozvezdju Orion.

Planetarna nebula je embrijo (zaplodek) novega svetovja. Iz nje se razvije nov solnčni sistem. S pomočjo teleskopa (ogromnega modernega daljnogleda za opazovanje zvezd, žigar zrcalo meri v premeru sto čevljev) je danes lahko videti na nebu vse stopnje v evoluciji svetov.

Mlada planetarna nebula je na polu prozorna kroga plinov, ki meri sto bilijonov milj v premeru — več ali manj — toda vedno nima te oblike. Po dolgem času — milijon in milijon letih — se kroga razbline v forme obroča in v sredini obroča se pojavi centralna zvezda, ki je bodoče solnce. Snov v sredini kroga se je namreč zgostila in pritegnila k sebi materijo daleč naokoli. Naokrog je ostal obroč, ki pa ne miruje. Notranja plast obroča, ki je najbližje sredšču, se zopet stisne v eno ali dve vogli; navadno v dve, ki sta prva dva planeta; prostor okrog teh dveh vzlov je zdaj prazen, toda zunanji prostor je še vedno napolnjen z meglo snovi kakor daleč sega obročna nebula. Tu

patam se pojavijo sateliti (lune) napolnjeni svetovi.

Primerjajmo to aliko s našim solnčnim sistemom. Vsi naši planetje so v pari. Merkur, prvi planet, ima sosedo v oblaku meteoričnega prahu blizu solca. Venera in Zemlja sta dvojčka. Mars ima svoj par v asteroidih (okrog 800 drobnih svetov med Marsom in Jupiterom). Jupiter in Saturn sta dvojna velikana, ravno tako sta si enaka Uran in Neptun, ki sta daleč zunaj, dočim se za njima še nahajajo ostanki pradednega obroča, iz katerega je nastal naš sistem svetov. V teh nebularnih ostankih leži črna kometov. Velikanski odlomki primordijalne snovi se tukaj potepajo brez določene poti, živigne večnih noter med planete, obidejo solnce in zopet padejo nazaj. To so zvezde repatice. Iz česa obstoje? Iz plinov, prahu in kosov kamenja: iz ravno takšnega materiala kakor naša zemlja. Ali ste že videli svetli žarek, ki je resal nebo ponoči? To je bil meteor, ki ga je zemlja pritegnila nase in zunanega prostora in letel skozi dvesto milj debelo plast ozračja se je vnel in zgorel, včas — če je izredno velik — pa tudi pade na zemljo in se sarije globoko v tla. Znanstveniki ga odkopljejo in shranijo v muzeju. V vsakem večjem muzeju lahko vidite te meteorite in se prepričate na svoje oči, da so kosi kamna ali železa, torej, natančno iz take materije kakršna se nahaja na zemlji.

Merkur in Venera sta naša najstarejša planeta. Merkur je popolnoma rtev. Venera je še toliko ohlajena, da se na njej zbira voda. Njeno površje je vedno zavito v goste oblake vodne pare. Življenje v najprimitivnejši obliki se je mogoče že pojavilo na Veneri. Na zemlji je življenje v najlepšem cvetju. Prebila je že mnogo katastrof, toda še vedno je mlada in polna sveže sile. Mars se bori v zadnjem stadiju s smrtjo valed žele. Voda na Marsu je že izginila in kar je še dobi, jo mora črpati iz ledenikov na severnem in južnem tečaju. Kaj z malimi planetki ali takozvanimi asteroidi, ne vemo. Nekateri astronomi pravijo, da je bil tam nekoč velik svet, ki se je valed neke katastrofe razdrobil na tisoč kosov, toda dokaz za to ni. Jupiter je še mlad svet brez organskega življenja. Nahaja se v vulkančnem stanju in odet je z morjeno žareče lave, ki se polagoma ohljuje. Saturn je še mlajši in v svoji sferi je lažji kakor voda. Uran in Neptun sta v stadiju plinov, ki kipe kljub silni oddaljenosti od solca.

Najznamenitejša planetarna nebula se vidi v konstelaciji (ozvezdje) Lira. Oblike je obročaste, kar dokazuje, da se krepko razvija v sistem solnčnega. Lahko jo je videti z malim teleskopom. Ko se do dobra razvije, bo večji solnčni sistem kot je naš. V sredi obroča se natančno vidi velika svetla točka — embrijo solca in v bližini te točke sta že porojena dva planeta-dvojčka kakor Venera in naša zemlja. Ampak planeti v tem no vem svetovju bodo pravi velikani v primeri z našimi. Naše solnce bo že davno ugasnjeno in naši planeti mrtvi, ko bo svetlo življenje na svetovih, porojenih iz nebule v Liri, in razvoj, ki ga je spoznal veličastni um človeka, se bo ponavljal. — Po S. F. Maxwellu.

Za naše farmarje.

Piša Frank Lukandič.

Odgovor na vprašanje iz Moon Runa, Pa.

Pika na jeziku pri kokuhih. Moje mnenje je, da se pri vaših kokuhih niso pojavile pike na jeziku valed ognjenih cigaretnih odmečkov. Lahko se kaj slinčnega pripeti, ali neverjetno, kajti nemogoče je, da bi se valed tega kar petim kokuhih pojavile pike na jeziku valed tleh cigaretnih odmečkov. Ako bi bil to vzrok, kakor vi dolžite, bi se omenjena bolezen pojavljala povsod zelo pogosto; tudi sami bi jo vedno opažali pri svojih kokuhih. Res je, da sedaj molakarji precej kadimo, ki imamo zato dovolj časa, ali mamice ni nas treba tako krivo soditi, da smo neki povzročitelji kurje bolezni. Pripetiti bi se res zamoglo tudi kaj slinčnega, ali redkokdaj. Kokuhi je tudi precej pametna, ona ne kijune rada žarečnega cigaretnega odmečka, včasih se ji pa le ponesreči, to pa ne smete vpisovati za kako posebno bolezen, ker se navadno že v par dneh popolnoma brez kakih zdravil ozdravi.

Povzročitelji te bolezni so navadno sledeči: Nečistoča v kurjih hlevih, pomanjkanje vode, prevro-

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calhoun, podpredsednik Andrew Vidich, R. F. D. 7, Box 62, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Yegrich, urednik glasila Jozef Zavotnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 406 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenkhar, Box 276, Barbours, Ohio, Fred A. Vidar, Box 673, Ely, Minn., John Terzili, Box 161, Lawrence, Pa., John Gerich, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 256, Moon Run, Pa.

John Grell, 585 E. 137th St., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., ne jupenpad.

Max Maro, Box 166, Buhl, Minn., ne jupenpad.

Mike Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zeitz, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Semrak, 5800 Prester Ave., Cleveland, O., William Sitter, 8505 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Zdržitveni odbor:

Predsednik: Frank Alot, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Johs Oym, 2635 W. 26th St., Chicago, Ill.

Jos. Shuk, 1161 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6202 St. Clair Ave., Cleveland, O.

POZOR! — Korrespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika in na naslove Predsedništva S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vseh se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslove: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse prilohe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zeitzu, predsedniku nadzornega odbora, ligar naslov je ngoraj.

Vsi pripravi na gl. porotni odbor se naj pošiljajo na naslove: John Underwood, 416 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, namenu, agenci, naročila in spili vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslove: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

či prostori, če kure ne dobivajo s hrano dovolj snovi za prehrano, strupena zelišča; ako držiti kure vedno zaprte v ograji, da nimajo lahoda na pako itd. Torej vaše kokeši so postale žalostne, našopjerne, rože so jim obledle, oči okale, bele trepalnice, skoraj očesa zakrita, ponseje so priče tolit, dvikvati, na jeziku ste našli proti koncu trde in odebele, roženo kožo, kokeši ne morejo jesti. (Zatorej zelo hujšajo, voda se jim je prišla izcejati iz nosle, rože so postale rumene, to naznanja že smrt.) Vidim, da nismo molakarji krivi, krivo nas sodite.

Oduščite, odmajite odebeljeno kožo kokuhih od jezikov; kadar to izvršite, namažite kokuhih jezike s prekuhanim maslom, notri jim dajte popra, vina ali par kapljic žganja. Pomnožite jim klajo, dajte jim bolj ostre klaje (dražilne klaje), svežega selja, salate, svežih česnovih rastlin, celo česna.

Ako se vam zdi, da je zaprta, zapečena žival, dajte ji popiti malo kavino aličko olja in vzrok odstranite.

Vam želim mnogo uspeha.

SEVERA'S ZORAVILA VZORUJI JO ZORAVI V URUŽINU

Luka Mrtrve case
poglejte preprosti in doli lesop
tisto mehko bižutno in lepoto
katero al vsakdo želi
nadeniti

SEVERA'S HAIR POMADE

Izvirna, priprava za nego las
lasca, zoravilna, in čista.

CENA 25c

Vpradišje v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
Cedar Rapids, Iowa

SLOVENSKI VDOVO

star 29 let, brez otrok se želi seznaniti s Slovenko v starosti 18 do 30 let v svrhu ženitve. Vzame tudi vdovo z enim otrokom. Ogla-nijo naj se samo tiste, katere so pri volji oditi v par letih v stari kraj. V starem kraju imam lepo posestvo brez vsacega dolga. Hišo, v kateri je trgovina, imam sedaj v najemu za toliko časa, da se povrnem domov. Sicer pa namers-vam tudi jaz voditi trgovino po-tem ko pridem domov, ako bode moja izvoljenka zadovoljna tako. V gotovini pa imam dva tisoč do-larjev. Lepa prilika za ono, ki želi postati počitna gospodinja. Vse drugo se lahko piemeno dogovori-mo, ker želim držati vso stvar tajno, priporočam, da katera resno misli, naj priloži tudi svojo sliko, ki jo vrnem na zahtevo. Vsa pisma je nasloviti na naslov: "RENNI ZENIN", 2657 So. Lawndale ave., Chicago, Ill.

(Adv.)

FAKMA NAPRODAJ

Proda se 65 akrov zemlje v državi Wisconsin vse je ograjeno in je v lepem kraju ob glavni cesti. Prodaj po zelo nizki ceni ker mislim v kratkem odgovoriti v staro domovino. Za natančna pojasnila pridite osebno ali pa pošite lastniku na naslov: John Korlan, P. O. Box 168, Du Quoin, Ill. (Adv.)

Za kuhanje piva doma

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Ponukite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhanje vedno je najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pošti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalnice zelenjave damo primeren popust pri vaših naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (May 31-22)

pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustativo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstav-ljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen, valed napačnega naslova, pošite nam dopisnic in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago je za leto \$6.50, pol leta \$3.25.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO

"PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

POZOR SLOVENCIM IN HRVATJE!

Ujedinio se pripravam vsem rojakom in rojakinjam ter jim damo potrebne in potrebne plačane, smotni, blizrdno mislo, sledi gumi za svetenje in vane slastkarje.

JAKOB PETEK, 129 West 2nd St., Street, Salt Lake City, Utah.

OTOK ZAKLADOV.

Čudoviti doživljaji malega Jacka na suhem in na morju.

Angleško spisal R. L. Stevenson. Poslovenil J. M.

(Dalje.)

"Da, tovariši", je rekel, "sreča za vas, da imate Barbeque, da misli s svojo glavo za vas. Izvedel sem, kar sem hotel. Gotovo je to, da imajo oni ladjo. Kje jo imajo, ne vem še, toda potem, ko najdemo zaklad, bomo poskušali naokoli ter jo poiskali. In potem, tovariši, oni, ki ima ladjo, je močnejši."

Tako je govoril, usta pa je imel polna gorke slanice; na ta način je vzdihnil njihove nade in zaupanje in je v več kakor enem oziru popravil svoje.

"Kar se tiče poroka", je nadaljeval, "sem zvedel z njegovo pomočjo, kar mi je bilo treba. Vzamejo ga seboj, ko pojdemo iskati zaklad, kajti držali ga bomo kakor zlato za slučaj, če se kaj prigodi. Ko imamo enkrat zaklad in ladjo v svojih rokah in se vozimo po morju kakor veseli tovariši, potem pa bomo govorili z gospodom Hawkinsom ter mu dali njegov delež gotovo za vso njegovo prijaznost."

Ni se bilo čuditi, da so bili možje sedaj zadovoljni in dobre volje. Kar se mene tiče, sem bil strašno potr. Če bi se pokazalo, da je našrt, ki ga je sedaj razvil Silver, izvedljiv, bi se Silver, že dvakratni izdajavec, gotovo ne obotavljal, da ga izvrši. Še vedno je imel po eno nogo v vsakem taboru in nobenega dvoma ni bilo, da bi raje imel bogastvo in svobodo v družbi morskih roparjev kakor pa samo rešitev pred visilicami, kar je bilo edino, česar se je mogel nadejati na naši strani.

In če bi se zgodilo, da bi bil pripravljen ostati zvest dr. Liveseyu, kakšne nevarnosti so bile potem še pred nami! Kaj bi se zgodilo, če bi se uresničile sumnje njegovih privržencev in bi se morala on in jaz bojevati za svoje drago življenje — on, poabljen človek, in jaz, deček —

proti petim močnim in čvrstim mornarjem!

K temu dvojnemu strahu pride še skrivnost, ki je še vedno obdajala obnašanje mojih prijateljev, njihov nepojasnjen odhod z otoka, njihova nerazumljiva izročitev zemljevida, ali kar je še težje razumeti, zdravnikovo poslednjo svarilo Silverju: "Pazite na vihar, kadar ga boste našli!" in radi mi boste verjeli, kako malo mi je dihal zajuterk in kako nemirnega srca sem šel s svojimi gospodarji iskati zaklad.

Čuden prizor bi se nudil onemu, ki bi nas videl. Vsi smo bili v umazanih mornarskih oblekah in vsi razen enega oboroženi do zob. Silver si je obesil dve puški okoli rame — eno spredaj eno zadaj, vrhu tega je imel veliko sabljo okoli pasu in samokres v vsakem žepu svoje suknje. Da izpolni njegovo čudno zunanost, mu je sedel kapitan Flint na rami in govoril vse mogoče in nemogoče. Jaz sem imel vrv privezano okoli pasu in pokorno korakal za kuharjem, ki je držal za drugi konec sedaj s svojo prosto roko, sedaj s svojimi mogočnimi zobmi. V resnici, vodili so me kakor kakega medveda.

Ostali so bili oboroženi na različne načine; nekateri so nosili tudi lopate in krampe — kajti to so bile najbolj potrebne stvari, ki so jih prinesli s Hispaniole na suho — drugi so pa nosili svinjino, kruh in žganje za popoldansko kosilo. Vsa ta živila so bila iz naših zalog, kakor sem opazil, in uvidel sem resničnost Silverjevih besedi iz prejšnje noči. Ako bi ne bil sklenil kupčije ali pogodbe z zdravnikom, bi bili on in njegovi uporniki sedaj, ko so bili brez ladje, primorani živeti ob sami vodi in lovu. Mornarji navadno niso dobri streleci in vrhu tega, da so bili tako na slabem z živčevjem, ni bilo verjetno, da bi bili dobro preskrbljeni s smodnikom.

No, tako opravljeni smo odšli — celo oni z razbito glavo, ki bi bil moral gotovo ostati v senci — in korakali raztreseno drug za drugim proti obrežju, kjer sta naša čakala čolna. Celo na teh je bilo videti sledove brezumnosti pijanih roparjev; v enem je bila

polomljena klop, oba pa polna blata in vode. Morali smo jih radi varnosti vleči seboj in potem, ko smo se razdelili med njima, smo se napotili proti sidrišču.

Ko smo veslali čeznje, se je vnel razgovor glede zemljevida. Rdeči križ je bil seveda prevelik, da bi mogel služiti kot navodilo, in opazke na zadnji strani so bile nekoliko dvoumne. Kakor se utegne čitatelj spominjati, so se glasile tako-le:

"Visoko drevo, greben Daljnogleda, eno točko od SSILJ proti S."

"Otok okostja — IJI proti I."

"Deset čevljev."

Neko visoko drevo je bilo torej glavno znamenje. Ravno pred nami je bilo sidrišče, obdana od planote, ki je bila dve do tri sto čevljev in združena na severni strani s strmim bregom Daljnogleda in ki se je proti jugu zopet vzdigovala v divjo in skalnato goro imenovano Gora srednje jambre. Vrh planote so rasle smreke različne velikosti in povsod se je dvigala druga drevesa štirideset do petdeset čevljev nad svoje sosedje; katero je bilo — potem ono posebno "visoko drevo" kapitana Flinta, se je lahko doglalo samo na mestu in s pomočjo kompasa.

Po Silverjevem navodilu smo veslali počasi, da se ne bi pregodilo utrudili, in po precej dolgi vožnji smo stopili na suho pri izlivu druge reke — one, ki teče po gozdnati grapi Daljnogleda. Oddaljeno smo krenili na levo in začeli stopati po hribu navzgor proti planoti.

V začetku so težavna in blatna zemlja in divje močvirnate rastline zelo ovirale našo pot; polagoma pa je bil hrib bolj strm in kamenit; gozd je postal bolj redek. V resnici je bil zelo prijazen del otoka, kamor smo sedaj prišli. Močno dišeče bodičevje in množice evetkega grmovja so nadomeščale travo. Gosto drevje zelenega muškatanega oreha je bilo tu in tam pomešano s smrekami.

Družba se je razprostrla, vpila in skakala semtertja. Nekako v sredi in precej daleč za ostalimi sva hodila Silver in jaz — jaz privezan k svoji vrvi, on pa s

težavo stopajoč in globoko hropeč. Od časa do časa sem mu moral podati roko, ker bi mu sicer izpodrsnilo in bi padel vznak po hribu dol.

(Dalje prihodnjič.)

Ubijajte muhe.

Muhe prenašajo bolezni.

I.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) Radi svojih ubijancev je muha morda najbolj odurna žuželka, s katero človek prihaja v dotiko. Ne le se ona zarača v nesnagi, ampak živi in se redi v nesnagi vse nadaljne dni svojega življenja in jo zapušča le, ko vdira v stanovanja, da okuži človeku njegovo hrano in širi bolezni.

Hišna muha je vztrajen požeruh, ali njena paša je precej počasna. Plazi se na površino jedi in na teh izletih utegne nositi s seboj, zlasti na kocih svojih nog, klice nalezljivih bolezni, jajčeca parasitov in organično nesnago. Ko muha poseti vašo mizo, odlaga to nevarno snov na vašo hrano. Ako taka okužena hrana gre v želodec, postanemo naravnost okuženi in utegne razviti se kaka nevarna bolezen.

Letokrog hišne muhe navadno ni obsežen. Morda redkokaj odleže dalje kot pol milje od svojega vališa in običajno ostane dvesto do tristo metrov okoli kraja, kjer se je zarodila. Radi tega, ako se kje nahajajo muhe, je prav gotovo, da so se zaredile v najbližji okolici.

Bolezni radi muh.

II.

Tekom špansko-ameriške vojne je bila pozornost ameriškega naroda prav dramatično obrnjena na nevarnost muhe kot razširiteljice legarja. Na stotine vojakov je umrlo za to boleznijo, dasi je je prav lahko preprečiti. Iste razmere, ki so prevladale v oni vojni, obstojajo danes v tisočih ameriških naselbinah.

Kjer se muhe morejo svobodno gibati med stranicami in jedilno mizo, utegnejo okužiti vsako vrsto hrane. Zlasti mleko je dostikrat predmet takega nalezila in našlo se je večkrat, da so epidemije tifusa in legarja imele svoj pričetek v mlekarah, ki niso bile preskrbljene s potrebnimi sredstvi za odstranitev odpadkov. Hrana, ki jo kupujete v štacuni, prenapolnjeni muh, utegne tudi biti okužena in, ako je sneste surovo, more direktno povzročiti kake bolezni. Tudi kuhana hrana utegne biti okužena po skuhanju. V tem tiči velika nevarnost za zdravje. Torej vzijte vsaki pažnji, ki je individualno lahko obračamo na nevarnost okuženja s strani muh, smo vendarle podvrženi infekciji legarja radi nemarnosti drugih. Radi tega je vničenje muh zadeva, za katero mora skrbeti vsa občina, in je torej stvar občinske higijene.

Druga jako navadna infekcija, ki jo muha prenaša, je poletna driska (diarhea). Ta bolezen bolj poprijema otrok, ali tudi odrasli so jej podvrženi. L. 1920 je v Združenih državah umrlo 38.514 otrok pod dvema letoma radi driske in črevesnega vnetja.

Kako naj se iznebimo muh.

III.

Najbolj uspešen način uničenja muh v celni občini je organizirati in nadaljevati kampanjo v to svrhu. Le potom skupnega prizadevanja vseh stanovalcev in zdravstvenih oblasti in organizacij je mogoča popolna iztrebitev muh. S tem ni rečeno, da je prizadevanje in snaga poedincev podrejene vrednosti, marveč le da bi trebalo smatrati iztrebitev muh kot vprašanje, katerega treba lotiti se v njegovi celoti.

Najprej treba uničiti vsa zaračaljšča muh; brez tega koraka

vse drugo nič ne pomaga. Radi tega mora prevladati v občini največja čistota; treba preprečiti nakopičevanje odpadkov in smeti in skrbeti za pravilno odpravo istih. Že mali kupček smeti utegne služiti kot zaračaljšče neštivila mušnih ličink (larv); iz tega se razvili velika važnost največje snage.

Vse hišne smeti morajo se držati v posodah, v katere naj ne prodira ni zrak ni voda, opremljenih s tesno zapirajočimi pokrivali, tako da ni muhe ni druga golazen nima pristopa do smeti. Nakopičevanje smeti okoli hiše je odgovorno za zaračanje muh in tudi javna smetišča utegnejo biti dobrodošlo zaračaljšče. Neomrežena hiša in neobvarovano stranišče izven hiše ustvarjata nevarnost, ki je nikakoli družina ne smela pretrpeti. Mreže na oknih seveda ne držijo stran vseh muh, ali petindevetdeset od sto ne bo v stanu priti noter, in nevarnost bo za toliko manjša. Vaska soba v hiši bi morala biti omrežena; ako ni mogoče omrežiti vseh sob — pa vsaj kuhinja in obednica naj bo opremljena z mrežami. V slučaju bolezni treba zlasti obvarovati spalnico, kjer bolnik leži, posebno ako gre za kako nalezljivo bolezen. Na kmetih treba zlasti paziti na hlev in mlekarne. Muh ne bi smelo biti v prodajalnicah, pekarnah in v drugih prostorih, kjer se hrana pripravlja. Kjerkoli je navada postaviti mreže na okna in vrata, naj služijo mreže ne le proti muham, ali tudi proti komarjem; raditega je treba uporabljati mrežo čim čim prej.

Od snovi, ki so strupene za muhe, je morda najbolj primeren formalin. Naj se pomeša v štiridesetkrat večjo količino vode in izlije v skledice, ki naj se postavijo vse okoli šobe; istočasno odstranijo naj se vse druge tekočine. Ako muhe tekom nekoliko ur nimajo pristopa do drugih tekočin, bodo napojile se na tej raztopini in bodo crkile. Treba paziti se pred mušnimi strupi, zlasti pred onimi, ki so sestavljeni od arsenika. Zastrupitev otrok iz tega vira je prepogosta.

Prilepljivi mušni papir pomaga tudi k uničevanju muh, dasi ni pravzaprav znak dobrega gospodinjstva. Ubijanje muh s batoni ne zadostuje za odpravo muh. Navadno se potolčevanje muh začne v poznejši sezoni, ko je že vse polno muh in more lov na muhe le neznatno znižati njih število. Boljše bi bilo, ako se bi to storilo takoj v spomladi, ko je muh, iz katerih se bo rodilo še na milijone drugih, razmeroma še malo. Ako bi ljudje uporabljali takoj ob začetku mušne sezone vso ono energijo proti muham, ki jo rabijo kasneje, in bi zlasti pazili na takojšnjo uničevanje vse nesnage in smeti tekom vsega leta, vprašanje muh bi bilo že zdavnaj rešeno.

Ponovite naročnino na "Prosveto".

NAJHITREJŠA POTNIŠKA POSTREŽBA

IZ NEW YORKA V TRST (Via Napoli) s Ameriškim poštarnikom PHILADELPHIA, plače julija 1. (Medkrov 15,000 ton).

Parnik Philadelphia je en najhitrejših, večjih in izvrstno vreden parnikov med New Yorkimi in sredozemskimi poslovanji.

Prvi, drugi in tretji razred, izvrstne tretjega razreda kabine s 2 in 4 prostori. Dosti vina pri vsakem obedu.

Za ceno in rezervacije prijavite se pri domačemu zastopniku ali pa pri

John J. Dwyer, General Agent, 150 Broadway, New York.

K. W. Kempf, Gen. Western Pat. Agt., 120 N. La Salle St., CHICAGO, ILL.

ROJAK PAJK JE

V trgovini nad 16 let, na tisoče dolarjev razpoložljive blaga po celi Ameriki pa se ni nikdar silalo da ni vsek dobil pošteno blago. Kdor od nas enkrat kupi, še kupi. Pošljite brezplačne cenike po celi Ameriki za ure, zlatina, srebrnina, diamante, prstane, dalje prave glasne Columbia gramofone, slovenske in v vseh drugih jezikih gramofonske plošče, zastave, regalice, kape i. t. d.

On je edini pravi zastopnik v Conemaugh, Pa., za Columbia gramofone in plošče.

En sam poskus in prepričali se bode.

IVAN PAJK, 24 Main St., Conemaugh, Pa.

CUMARD-ANCHOR

ANCHOR DONALDSON

Najhitrejši svetovni moderni parnik. Naredite svoj letak takoj. Gotovo je uspešnih v vašem mestu ali kje blizu.

VINO DAMO ZASTONJ

V Jugoslavijo, Bolgarsko, Rumunsko in Ogrsko preko Dubrovnika in Reke. CAMERONIA Jul 5. Vožnja stane \$100. — DAVEK \$5. Zelenica do Ljubljane — 90.

Preko Cherbourga vasko SREDO MAURETANIA AQUITANIA BERENGARIA

Vožnja stane \$100. — DAVEK \$5. Zelenica do Ljubljane \$10.51.

EMIL KISS, bankir, 133 Second Ave., NEW YORK, N. Y.

ZASTOPNIŠTVO

Slovenske Banke D. D., Zagreb, Prva Hrvatska Strojnica, Zagreb, Francosko-Srbska Banka, Beograd, in njih podružnice v Jugoslaviji.

Izplačuje v gotovem AMERIŠKEM dolarju v dinarjih in kronah v staram kraju

POTOM POSTE IN BREZJOVNO.

PRODAJAM SIFKARTE ZA VSE LINIJE.

VAM PREŠKREBIM ROJAKE IZ STAREGA KRAJA.

OBRAVJAM VSE BANČNE POSLE.

PREJEMAM DENAR NA VLOGE IN PLACUJEM 4% OBRESE.

Pišite po cenik.

EMIL KISS, bankir, 133 Second Ave., NEW YORK, N. Y.

Veliko potnikov.

V STARI KRAJ ODHAJA veliko rojakov. Ako ste tudi Vi namenjeni tja, tedaj najbolje storite, ako potujete skoni podpisano tverko, ki je znana zaradi točne postrežbe in priporočila od onih, ki so jo potovali.

IZ STAREGA KRAJA bo prišlo po 1. juliju zopet večje število novih priseljencev. Ako šelite tudi Vi dobiti tako osebo sem, tedaj nam pišite po nadaljnja tozdevna pojasnila.

PRI POSILJANJU DENARJA se pred vsem važne tri stvari in sicer: hitrost, cena in varnost. Naša banka vam nudi vse tri. Posušite se je torej vselej, kadar pošljete denar.

Za vsa nadaljnja pojasnila se obrnite na

SLOVENSKO BANKO

ZAKRAJŠEK & ČEŠARK

70 — 9th Ave.,

NEW YORK CITY.

F. M. Dostojevski:

BESI

Roman v treh delih.

Preložil Vladimir Levstik.

(Dalje.)

Ob enajstih, kakor hitro je odklenil sobo ter stopil med svoje domače, je zvedel od njih novico, da so našli razbojnika, ubeglega katornika Fedjko, pred katerim se je tresla vsa okolica, cerkvenega roparja, morivca in požigaveca, ki ga je ves čas zasledovala naša policija in ga vendar ni mogla prijeti, zjutraj na vse zgodaj ubitega, ležal je z razbito glavo kakih sedem vrst oddal, na stranpotju velike ceste v Zaharjino; vse mesto že govori o tem. Še tisti hip je planil Liputin iz hiše, da zve kaj podrobnosti; dognal je grvič, da je bil Fedjka po vsem videzu oropan, in drugič, da policija silno sumi ter celo že sklepa po nekaterih podatkih, da ga je umoril Špigulinec Fomka, tisti, s katerim je nedvomno klal in požigal pri Lebjadkinih, in sprla da sta se že spotoma radi večje svote, katero je Fedjka menda pograbil pri Lebjadkinu ter jo utajil ... Liputin je tekel tudi na stanovanje Pjotra Stepanoviča, kjer se mu je posrečilo skrivaj zvedeti "pri zadnjih vratih," da so se vrnil Pjotr Stepanovič nekako ob enih popoldnih ter mirno spali vso noč, tik do osmih zjutraj. Razume se, da ni bilo v smrti razbojnika Fedjke prav ničesar nenavadnega; takšen konec je pač najčese doležen podobnim karjeram. Toda zveza med usodnimi besedami, "da je Fedjka silno zadnjič v življenju pil žganje", in nemudno izpolnitvijo prerokbe je bila tako pomembna, da je Liputin zdajci nehal omahovati. Sunej je bil zadan: kakor bi bil kamen padel nanj ter ga potlačil na vekomaj. Ko je bil zopet doma, je molče brenil svojo vredo pod posteljnjak, in zvečer je bil ob napovedani uri prvi izmed vseh na mestu, kjer so imeli po dogovoru sprejeti Šatova. Prišel je, kajpak, s potnim listom v žepu.

PETO POGlavJE

Popotnica.

I.

Katastrofa z Lizo in smrt Marje Timofejevne sta Šatova globoko potlačili. Omenil sem že, da sem ga srečal mimogrede tisto jutro; zdelo se mi je, kakor bi ne bil pri zdravi pameti. Povedal mi je med drugim, da je bil prejšnji večer ob devetih (to je, tri ure pred požarom) še pri Mariji Timofejevni. Zjutraj je šel pogledat mrtlice, toda kolikor vem, ni tisto jutro nikjer ničesar izpovedal. H koncu dne pa se je vzdignil v njegovi duši cel vihar, in ... s gotovostjo lahko rečem, o mraku je bil trenotek, ko je hotel vstati, iti in — ovditi vae. Kaj je bilo tisto "vae", je vedel on edini. Razume se, da ne bi bil dosegel ničesar, le sebe bi bil predal. Dokazov, s katerimi bi bil mogel razkrinkati pravkar storjeno zlodejstvo, ni imel nikakih, in temne slutnje, ki so ga navdajale, so bile samo zanj enakovredne prepričanju. Ali vendar je bil pripravljen pogubiti samega sebe, da "le zdrobi one lopove": to so njegove lastne besede. Pjotr Stepanovič je deloma pravilno slutil njegovo notranjo krizo in vedel sam, da so

poda v veliko nevarnost, če preloži izvržitev svojega novega strahnega namena do jutri. Po stari navadi je odločalo z njegove strani tudi mnogo zaupanje vase in preziranje do vseh teh "klavrnih ljudi", zlasti pa še do Šatova. Že davno je zaničeval Šatova radi njegovega "jokavega idiotstva," kakor se je izražal o njem še na tujem, in se je trdno nadejal opraviti s tako malo prekanjenim človekom, to je, ne pustiti ga izpred oči ves tisti dan ter mu presekati pot, kakor hitro bi pretila nevarnost. Vendar pa je rešila "lopo-vo" še za majhen čas zgolj povsem nepričakovana okolnost, o kateri se njim še sanjalo ni ...

Okoli osmih zvečer, prav takrat, so se "naši" zbrali pri Erkelu ter se nejevoljili in razburjali v pričakovanju Pjotra Stepanoviča, je ležal Šatov v temi, brez sveče, zleknjen na svoji postelji; glava ga je bolela, mrtlica se ga je polasčala, in v nameček ga je mučil dyom. Jezl se je, odločal se, ne da bi mogel ostati pri kakem sklepu in slutit preklinjaše da je vse skupaj vendar samo jalova namera. Pomalec se je pogreznil v rahlo dremotelo, zaspal za hip in videl v snu nekakšno moro; sanjalo se mu je, da leži na svoji postelji ovit z vrvicami, povezan od nog do glave, in se ne more geniti, dočim bobni vsa hiša od strahovitih udarcev po plotu, po hišnih durih, po vratih njegove sobe in tam nekje v stranskem krilu pri Kirilovu; treso se pod in stene, in vmes ga žalostno kliče oddaljen, znan in vendar mučen glas. Zda se pa se je ovestil in privzdignil v postelji. V njegovo začudenje so še vedno bobneli udarci po vratih; bili so pogosti in trdovratni, čeprav še daleč ne tako hudi, kakor se mu je zdelo v sanjah; tudi čudni in "mučni" glas se je silil izpred hišnih vrat, dasi nikakor ne žalostno, ampak razdraženo in nestrpno, obenem s mirnejšim in navadnejšim glasom nekoga drugega. Skočil je na nogo, odprl okence in pogledal ven.

"Kdo je tam?" je viknil, dobesedno drevenč od nenadnega strahu.

"Ako ste vi, Šatov," je odgovoril nekdo spodaj rezko in trdo, "izvolite prosim naravnost in pošteno povedati, ali me hočete spustiti, noter, ali ne?"

Seveda; spoznal je ta glas!

"Marie! ... Ti si!"

"Jaz, jaz, Marija Šatova; verjemite mi, da ne morem zadričevati izvoška niti minute več." "Tako ... samo svečo ..." je viknil Šatov slabotno ter planil lakat uzigalice; kakor je v takih slučajih že navada, jih ni mogel najti. Svečnik mu je pal s svečo vred na tla; ko se je spodaj spet začel nestrpni glas, je pustil vse ter planil na vrata na nos po svojih strmih stopnicah, da odklene duri.

"Bodite tako prijazni, primite mi kovčeg, da opravim s tem telebanom," ga je sprejela spodaj gospa Marija Šatova ter mu potisnila v roke dokaj lehak, poceni ročni kovčeg iz jadravine s medenimi šrebljčki, dražanskega dela. Nato je arditno kriknila nad izvoščkom:

"Pravim vam, da zahtevate preveč. Ako ste me vlačili celo uro po teh blatnih ulicah, ste vi krivi, ker potemtakem sami niste vedeli, kje je ta neumna ulica in ta bedasta hiša. Vzemite prosim svojih trideset kopejev in bodite prepričani, da se dobite ničesar več."

(Dalje prihodnjič.)